

Technická a stavební mechanika

Tlak sypkých hmot a vodní tlak působící na stavební konstrukci

Ing. Pavla Kotásková, Ph.D.

Podpora praktických kompetencí projekční činnosti v regionálním rozvoji
(Registrační číslo **CZ.1.07/2.2.00/28.0303**.)
za přispění finančních prostředků EU a státního rozpočtu České republiky.

europa
european
social fund in the
czech republic

EUROPEAN UNION

MINISTRY OF EDUCATION,
YOUTH AND SPORTS

OP Education
for Competitiveness

INVESTMENTS IN EDUCATION DEVELOPMENT

Sypké hmoty

- zeminy - písek, štěrk, hlína
  - průmyslové produkty – uhlí, cement
  - zemědělské produkty – obilí,...
-
- charakteristická vlastnost sypké hmoty – úhel přirozené sklonitosti (úhel vnitřního tření) sypké hmoty φ
  - pro různé hmoty různé hodnoty φ
  - úhel vnitřního tření zahrnuje tření mezi jednotlivými zrny materiálu.

Nebezpečná – smyková rovina

= kluzná rovina ψ , po které dochází k pohybu části sypké hmoty při nepatrném pootočení nebo posunu opěrné zdi ve směru od násypu

$$\psi > \varphi$$

$$\psi = 45^\circ + \frac{\varphi}{2}$$

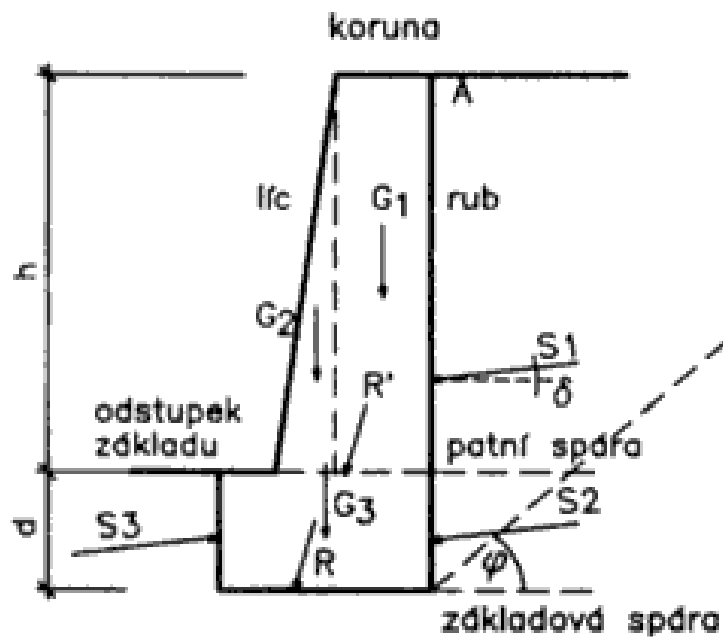
Objemové hmotnosti γ (v kg/m^3) a úhly vnitřního tření φ některých hmot podle ČSN 730035

Přírodní kamenivo			a) Zeminy		
			soudržné zeminy		
hrubé (štěrk)			— s nízkou plasticitou		
zavlhlé	1 800	40°	(např. hlinité písky až písčité hlíny)		
vlhké	1 900	40°	tvrdé, pevné a tuhé	2 000	28°
velmi vlhké až nasycené vodou	2 000	38°	měkké a kašovité	2 100	0°
— drobné (písek), ulehle			— se střední až vysokou plasticitou		
zavlhlé	2 000	37°	(např. hlíny, jíly)		
vlhké	2 100	37°	tvrdé	2 000	22°
velmi vlhké	2 150	35°	pevné až tuhé	2 100	17°
			měkké až kašovité	2 200	0°
— drobné, středně ulehle			zeminy s organickou příměsí		
zavlhlé	1 800	35°	zavlhlé	1 500	podle posouzení jednotlivého případu
vlhké	1 900	35°	vlhké	1 650	
velmi vlhké	2 000	33°	velmi vlhké	1 800	
— drobné, kypré			— s vysokou organickou příměsí		
zavlhlé	1 650	32°	(např. rašelina)		
vlhké	1 800	32°	zavlhlé	500	
velmi vlhké až nasycené, nenastane-li ztekucení	1 950	30°	vlhké	800	
			velmi vlhké až nasycené	1 100	

Pokračování tabulky

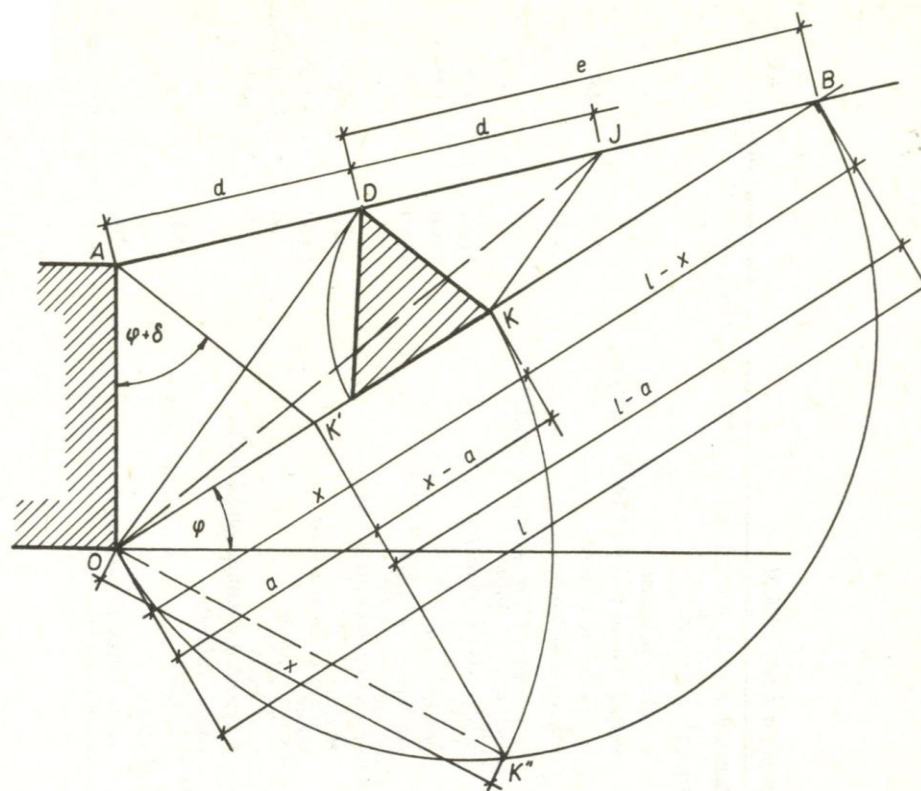
b) Sypké materiály					
drť cihelná	1 200	35°	struska vysokopecní pěnová		
— z cihelného zdiva	1 300	35°	— netříděná	900	35°
— z velmi hutného kamene	2 000	35°	— granulovaná	1 000	25°
— z hutného kamene	1 800	35°	— v kusech velikosti asi		
— z pórovitého kamene	1 500	35°	30 až 70 mm	1 800	40°
pemzový písek	700	35°	štěrk, oblázek suchý	1 900	—
písek (volně sypaný)	1 600	30°	— drcený z velmi hutného kamene	2 000	35°
popílek koksový	700	25°	— z hutného kamene	1 700	35°
stavební rum	1 300	35°	— z pórovitého kamene	1 500	35°
škvára kamenouhelná, kotlová a popílek	900	45°	křemen (volně sypaný)	1 600	30°
c) Paliva					
brikety volně sypané	800	35°	uhlí dřevěné	350	40°
koks kamenouhelný	600	40°	— hnědé	800	35°
— hnědouhelný	1 000	40°	— kamenné a antracit	1 000	35°
uhlí bitum. netříděné	900	40°	— kamenné prachové	800	25°
Pozn.: Podle ČSN 73 0035 pro převod hmotností na tíhy se uvažuje tíhové zrychlení $g = 10 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$, takže hmotnosti 1 kg odpovídá tíha 10 N					

Názvosloví opěrné zdi

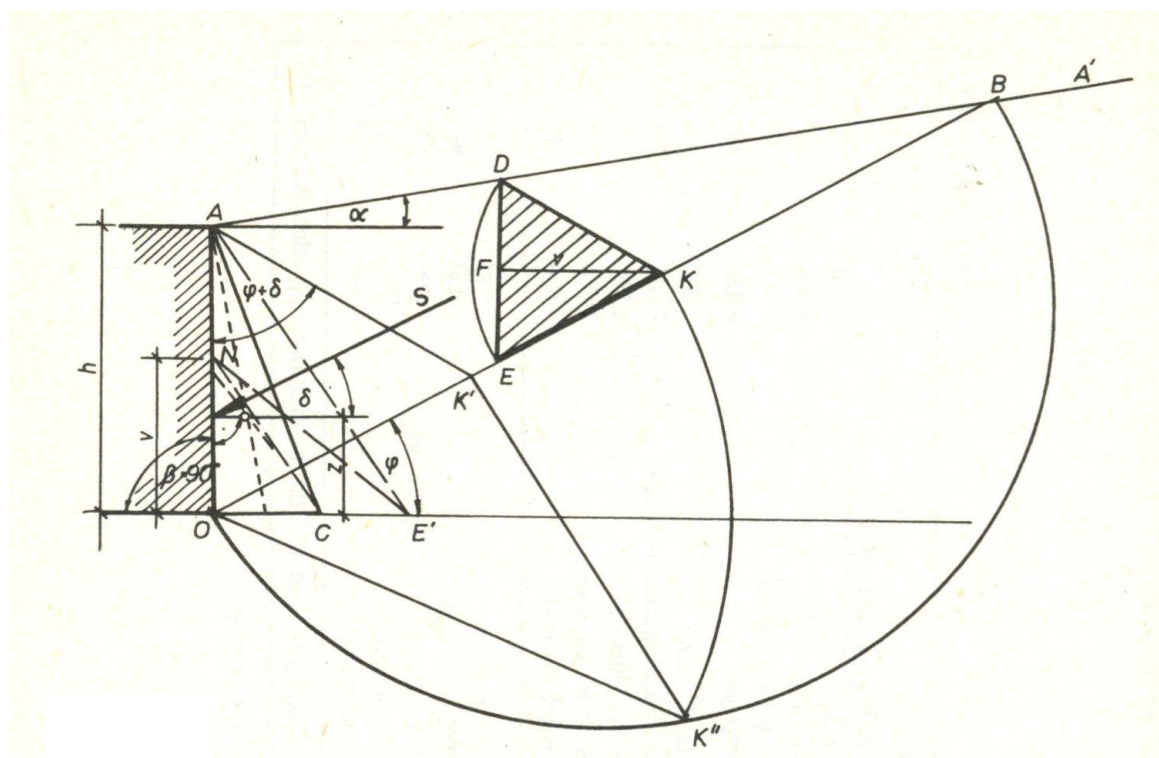

Grafické řešení zemního tlaku – metoda Ponceletova

Grafické řešení zemního tlaku – metoda Ponceletova

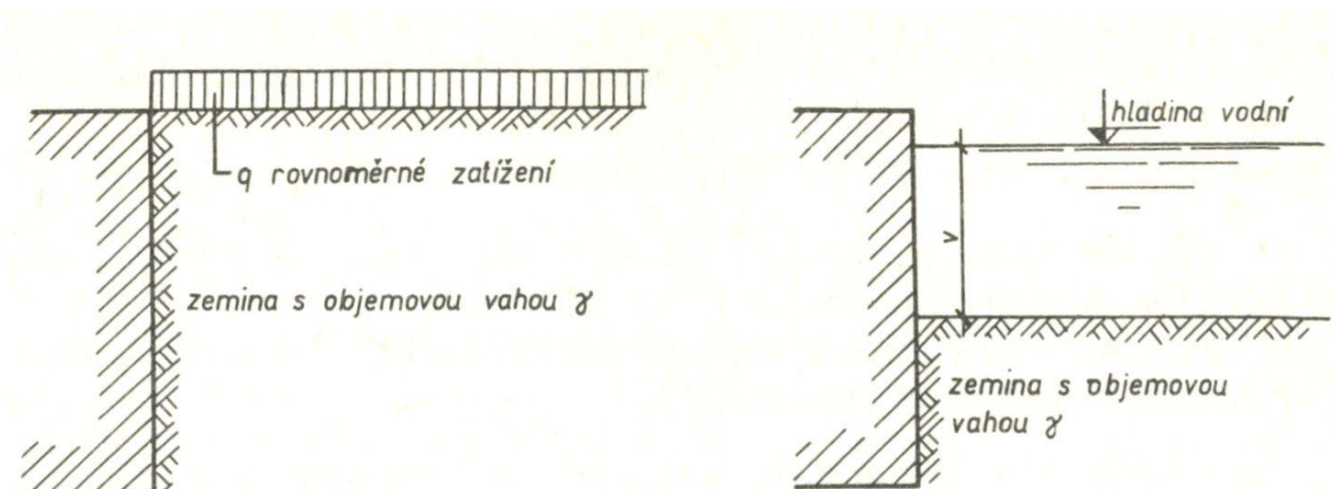

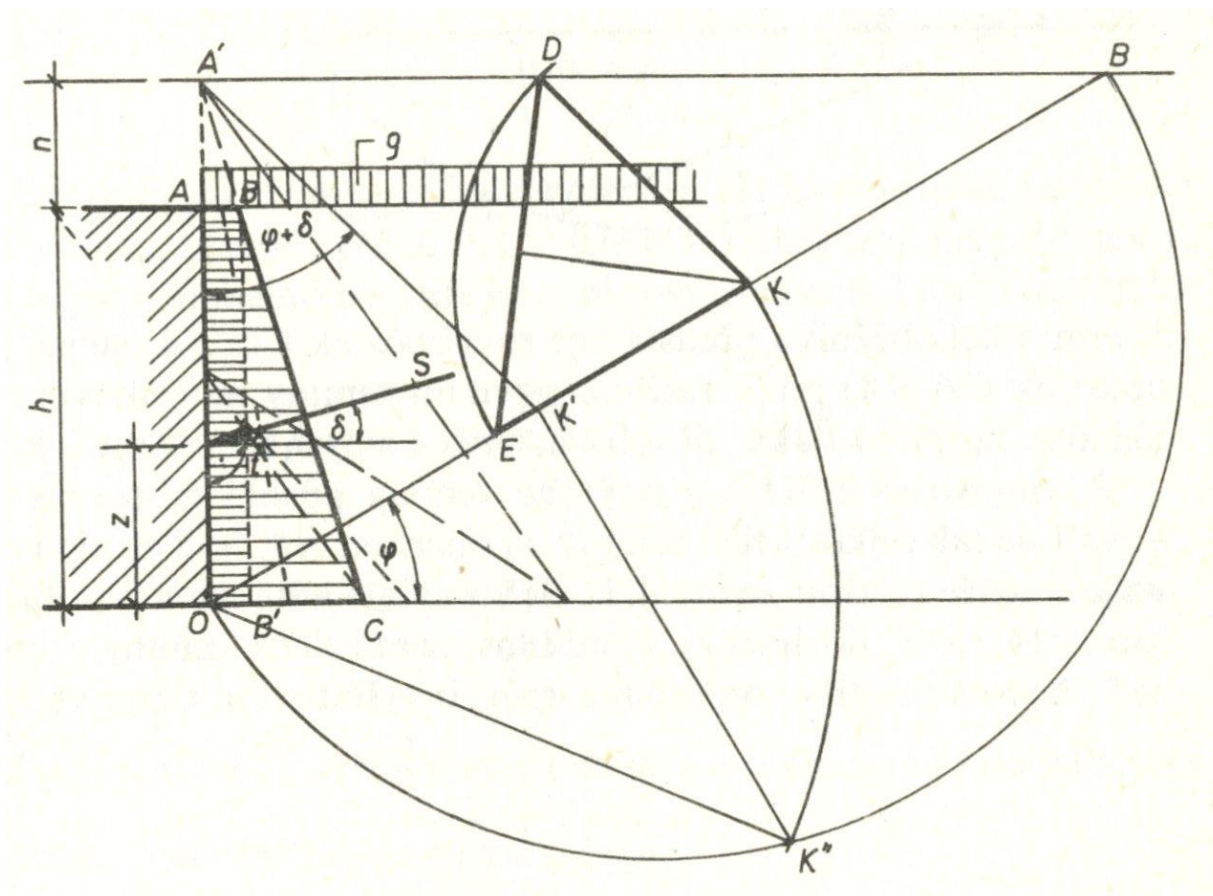
Grafické řešení zemního tlaku:

- 1. V bodě O rubové plochy zdi sestrojíme od vodorovné pod úhlem φ rovinu přirozené sklonitosti OB.
- 2. V bodě A rubové plochy zdi sestrojíme od této plochy OA úhel $\varphi + \sigma$, jehož rameno protne rovinu OB v bodě K'.
- 3. Sestrojíme střední geometricky úměrnou mezi OB a OK': nad OB sestrojíme půlkružnici, v bodě K' sestrojíme kolmici k OB, která protne půlkružnici v bodě K'', bod K'' sklopíme kolem O zpět na OB ($OK = OK''$), čímž obdržíme první vrchol tlakového trojúhelníka K.
- 4. Vedeme rovnoběžku KD $\parallel$ AK' a nakreslíme rovnoramenný trojúhelník KDE, kde $KE = KD$. Převedeme tlakový trojúhelník KDE na rovnoplochy trojúhelník OCA při rubové ploše zdi. $OE' = DE$, $ON = FK$, $NC \parallel AE'$. Plocha trojúhelníka OCA = ploše trojúhelníka OE'N = ploše trojúhelníka KDE.
- 5. Pak přímka AC je současně čarou poměrného tlaku a trojúhelník OCA plochou zatěžovací.

Tlak zeminy se zatíženým povrchem

Tlak zeminy se zatíženým povrchem

Tlak zeminy se zatíženým povrchem

Toto zatížení převádíme na objemovou hmotnost zeminy g tak, že zjišťujeme výšku n teoretického nadnásypu o stejné objemové hmotnosti zeminy g , aby tento nadnásyp působil ekvivalentním tlakem jako jeho rovnoměrné zatížení q nebo vodní polštář o výšce v .

- u rovnoměrného zatížení $n = q / \gamma$
- u vody $n = v \cdot \gamma_{\text{násypu}} / \gamma_{\text{vody}}$

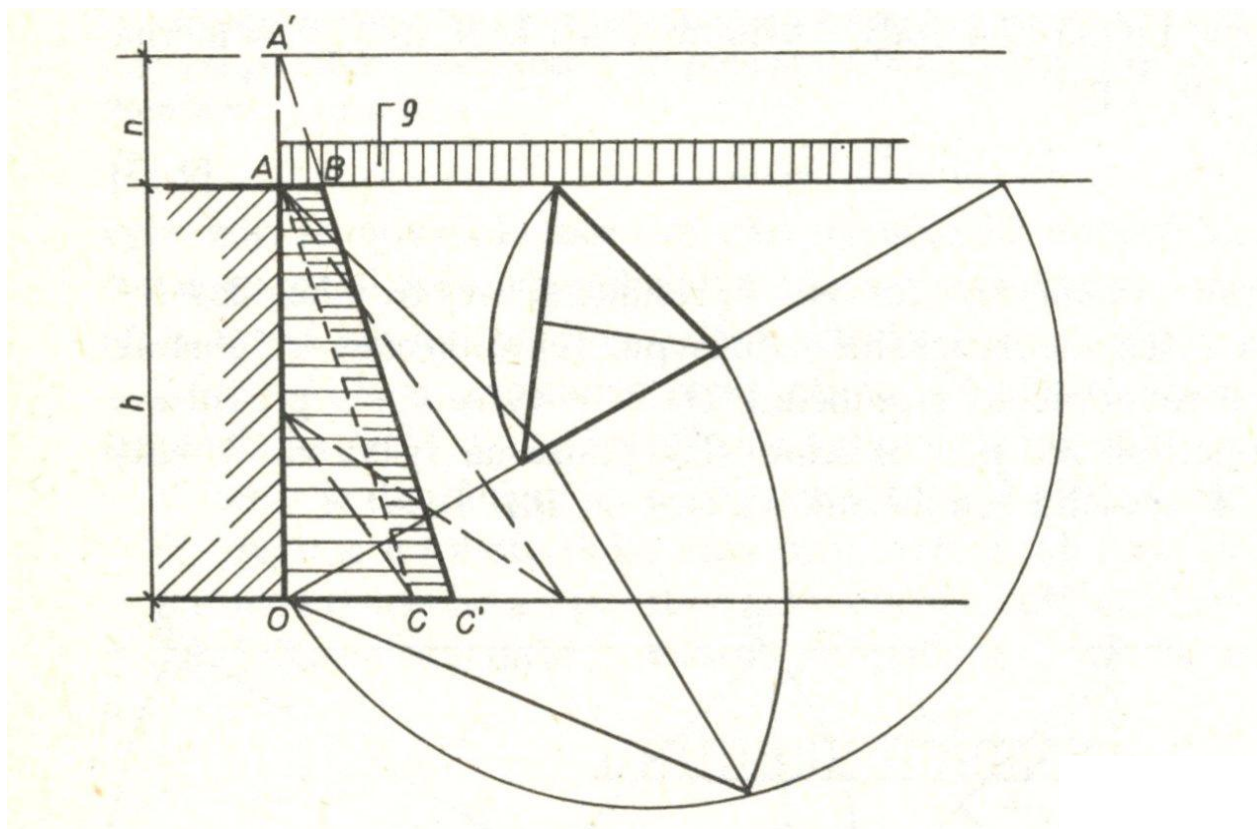
Tlak zeminy se zatíženým povrchem

Graficky zjistíme tlakový trojúhelník stejným způsobem jako v předchozí úloze s tím, že rovinu přirozené sklonitosti vedeme až k rovině teoretického nadnásypu.

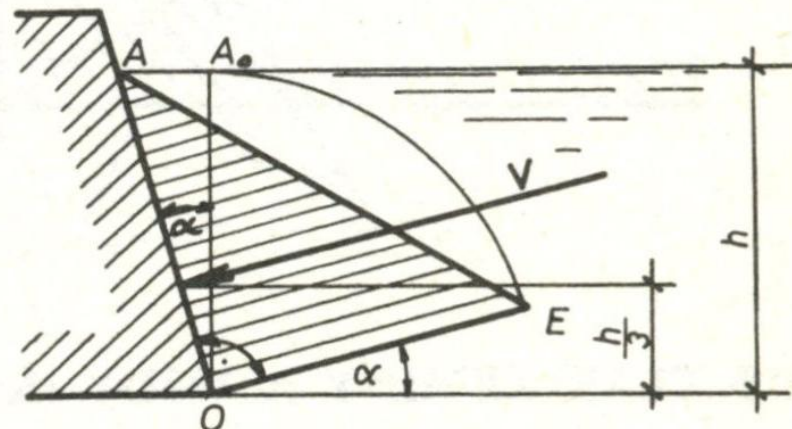
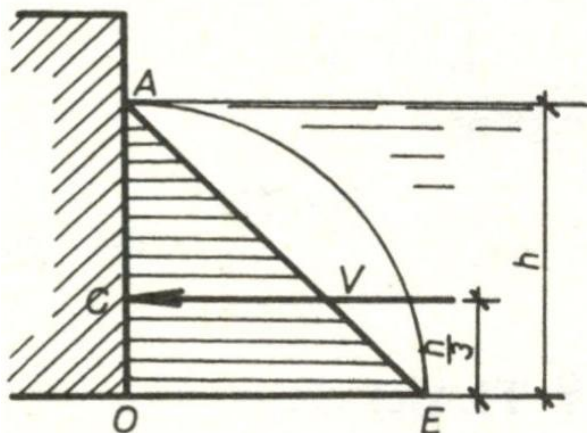
Tlakový trojúhelník převedeme na rovnoploché při rubové stěně zdi. Z trojúhelníka OCA' působí na opěrnou zeď pouze jeho část rovná výšce zdi. Proto velikost zemního tlaku se počítá z lichoběžníka $OCBA$. Působíště síly je ve výši těžiště tohoto lichoběžníka.

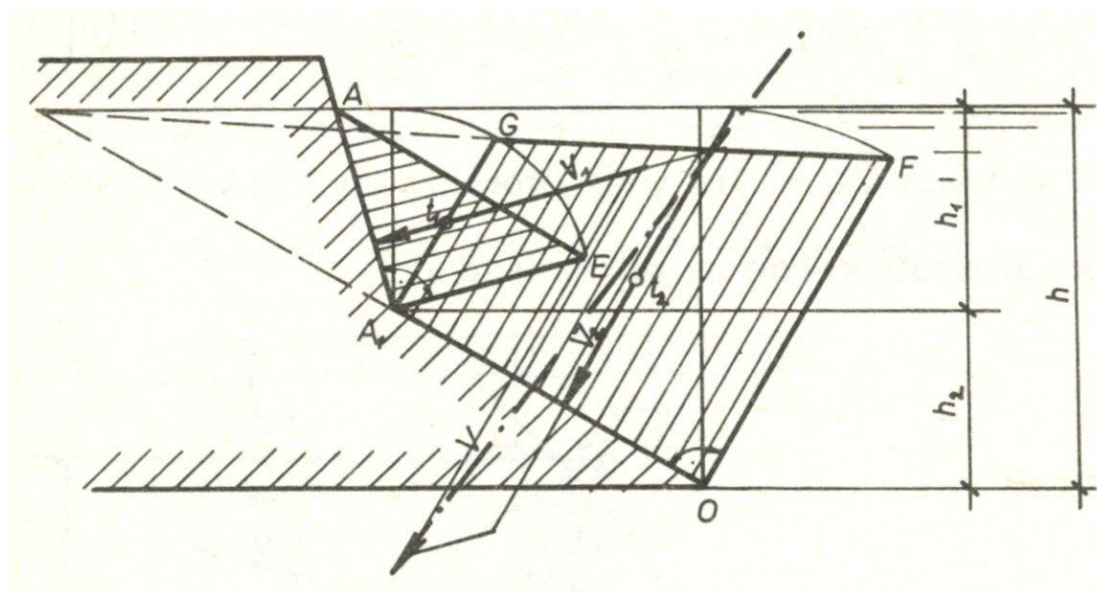
Tlak zeminy se zatíženým povrchem

Tlak vody na svislou a šikmou stěnu

Tlak vody na lomenou stěnu

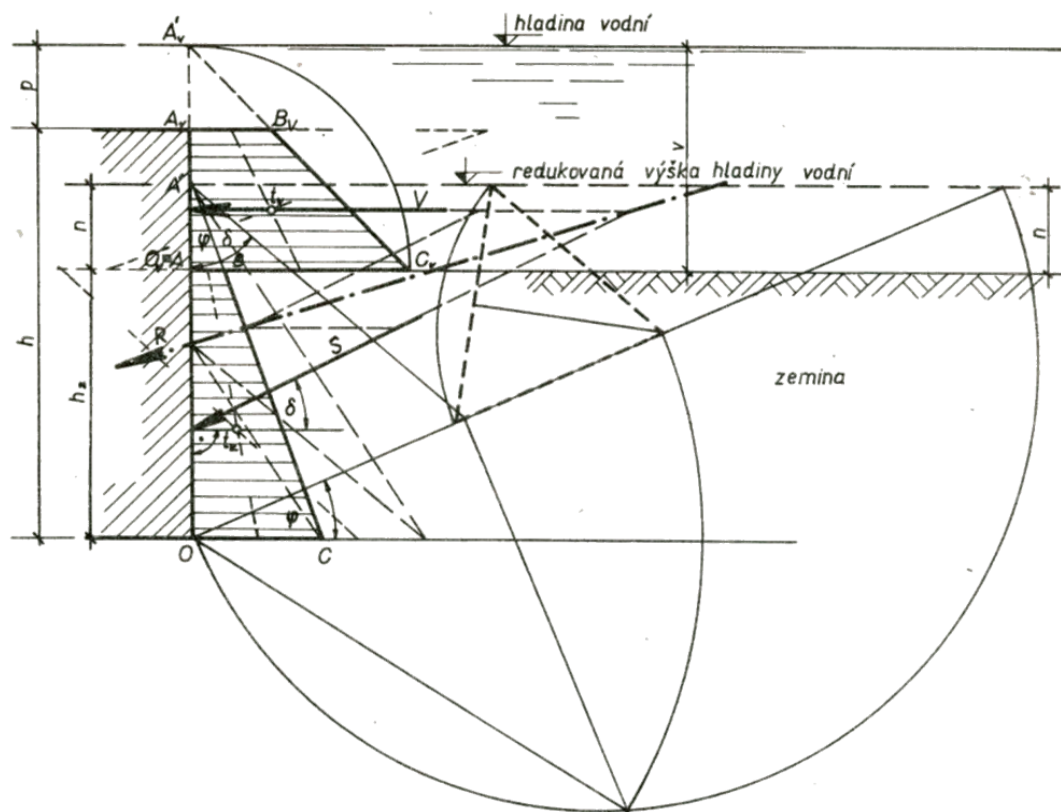

Tlak zeminy a vody – kombinovaný tlak

- Nejprve určíme redukovanou výšku h vodní hladiny (teoretický nadnásyp). K ní sestrojíme tlakový trojúhelník zeminy zatížené vodou a převedeme jej na rovnoplochy trojúhelník OCA' o výšce $h + n$ při rubové zdi.
- Velikost tlaku zeminy S je dána plochou lichoběžníka $OCBA$, jeho působíště je ve výši těžiště tohoto lichoběžníka na rubové stěně a směr působení pod úhlem σ od kolmice k rubové stěně v působíšti.
- Pro výšku hladiny vodní v sestrojíme trojúhelník $O_v C_v A'_v$ vodního tlaku, z něhož však na zeď působí pouze lichoběžník $O_v C_v B_v A_v$. Velikost tlaku vody je dána tímto lichoběžníkem. Působíště síly je ve výši těžiště uvedeného lichoběžníka na rubové stěně zdi a směr působení je kolmý na rubovou stěnu.
- Pro posouzení stability zdi složíme oba výsledné tlaky (zeminy $\underline{S}$ a vody $\underline{V}$) ve výslednici R .

Tlak zeminy a vody – kombinovaný tlak

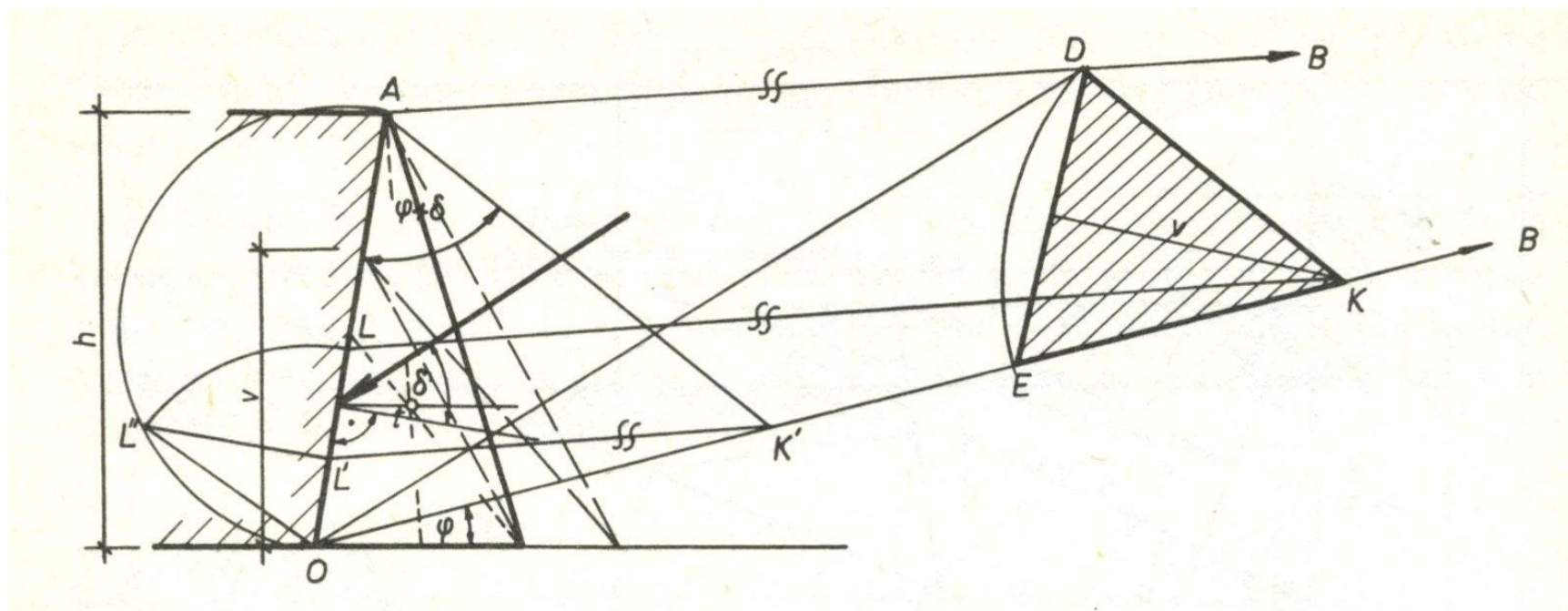

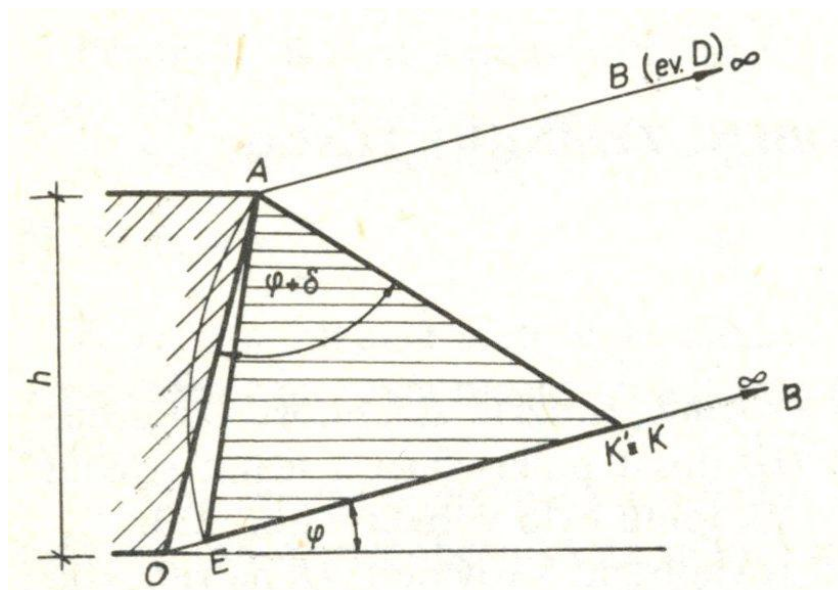
Jednotlivé případy působení zemního tlaku

rovina násypu a přirozené sklonitosti se protínají mimo nákresnu

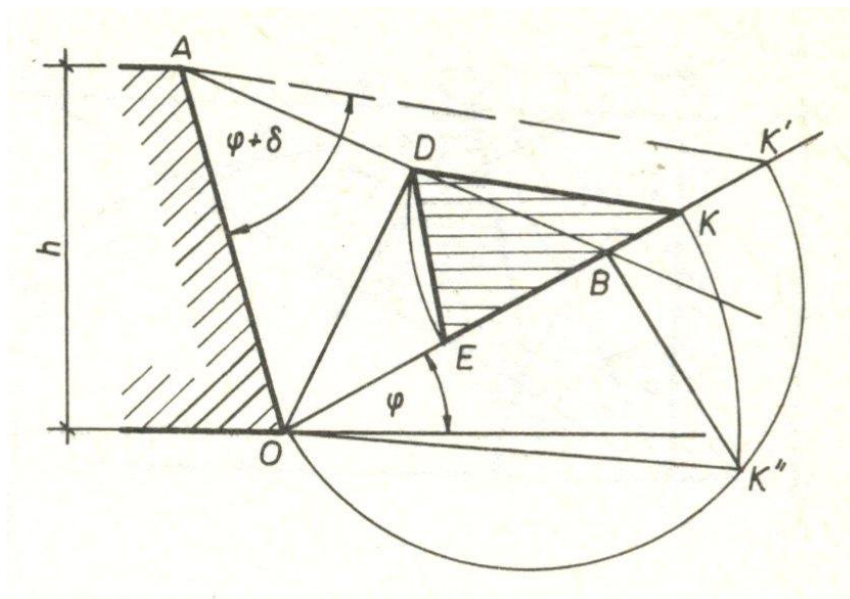
(bod B leží mimo nákresnu)

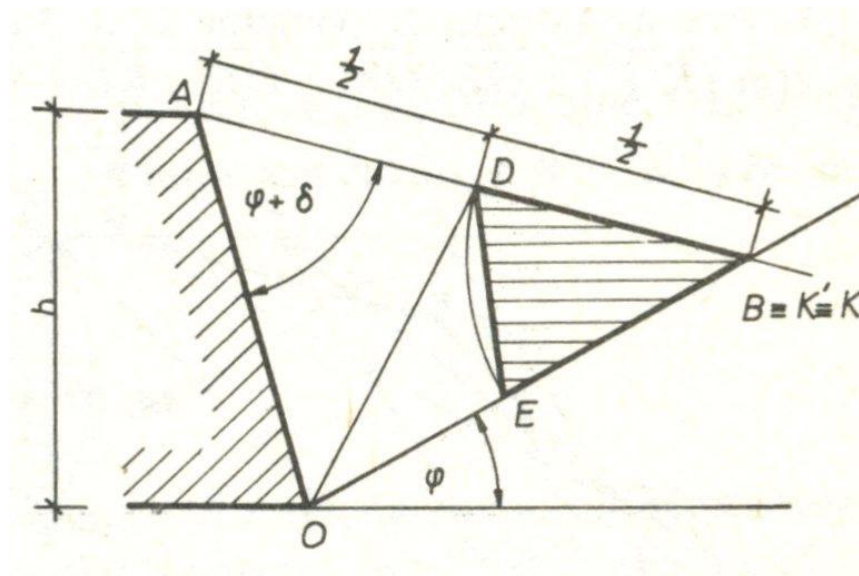
Povrch zeminy je rovnoběžný s rovinou přirozené sklonitosti zeminy

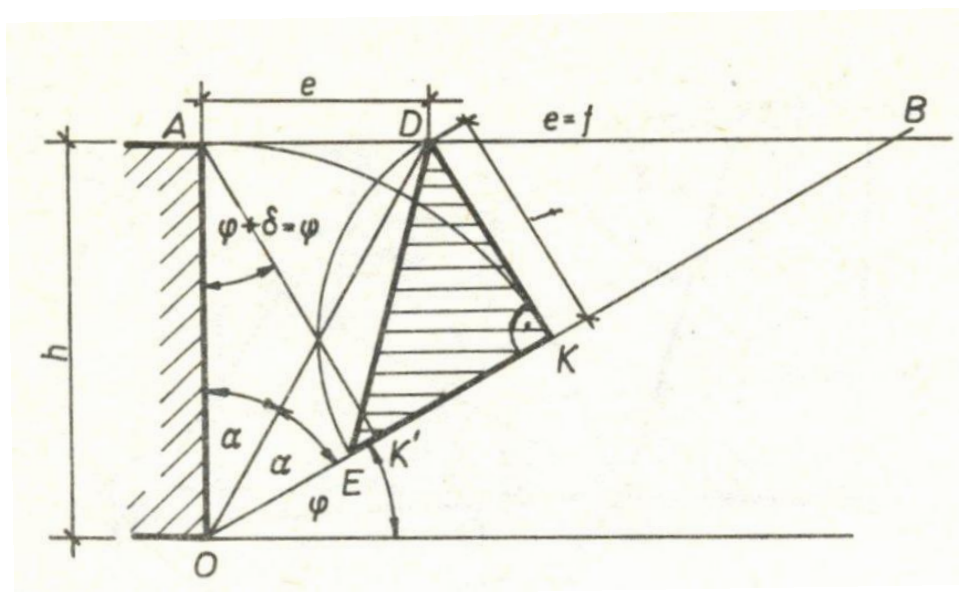
Povrch zeminy protíná rovinu přirozené sklonitosti

Podpora praktických kompetencí projekční činnosti v regionálním rozvoji

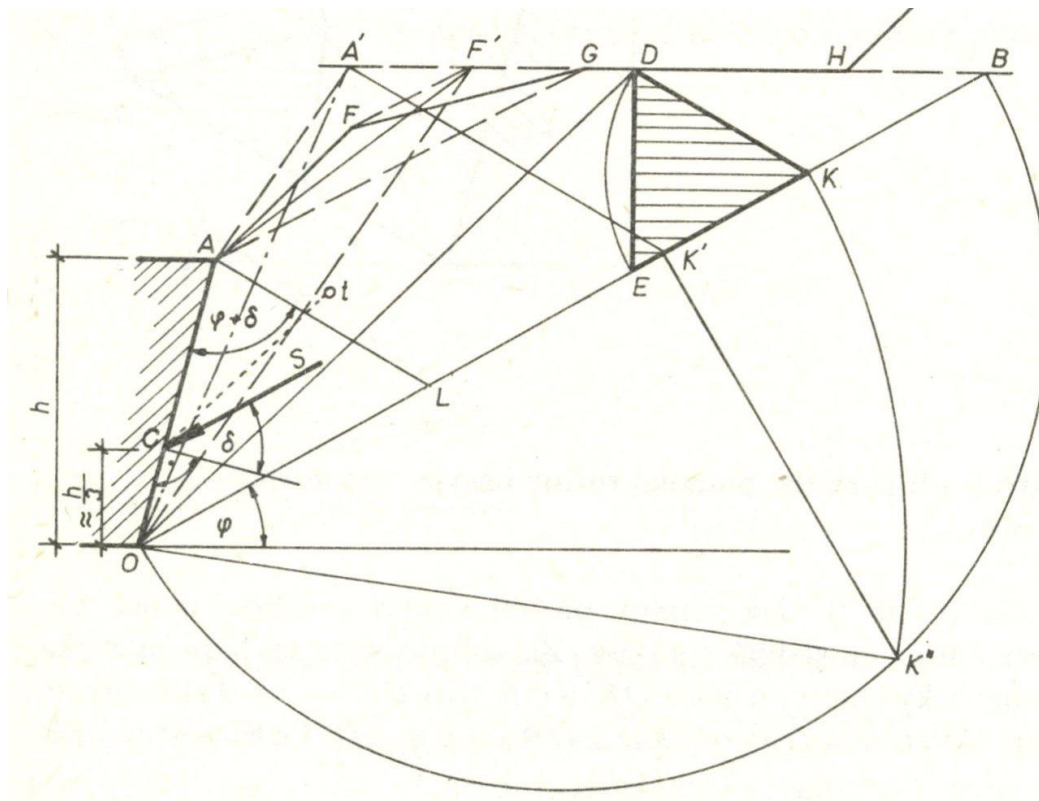

Rubová stěna zdi je svislá, omezení roviny násypu vodorovné a úhel $\delta=0$

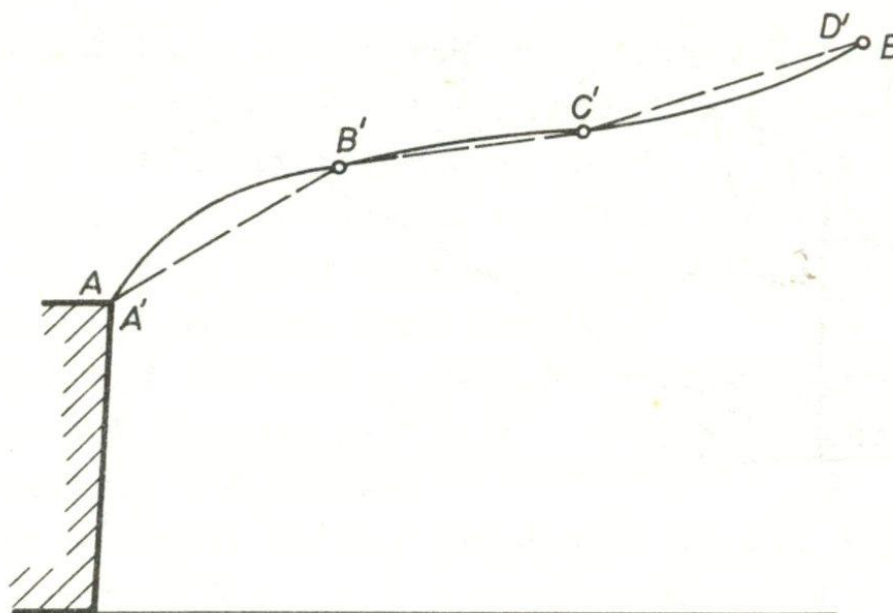

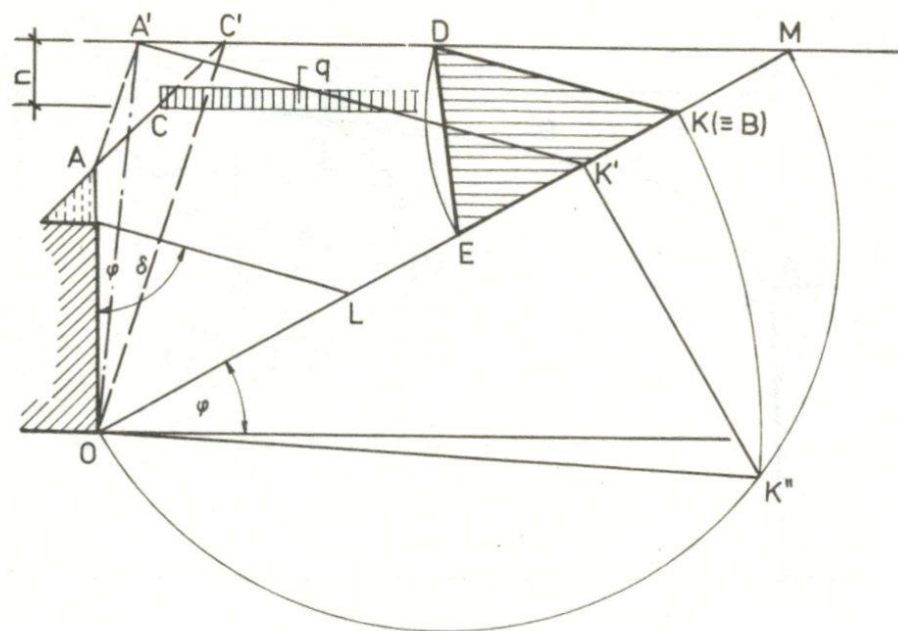
Zemina je omezena několika rovinami

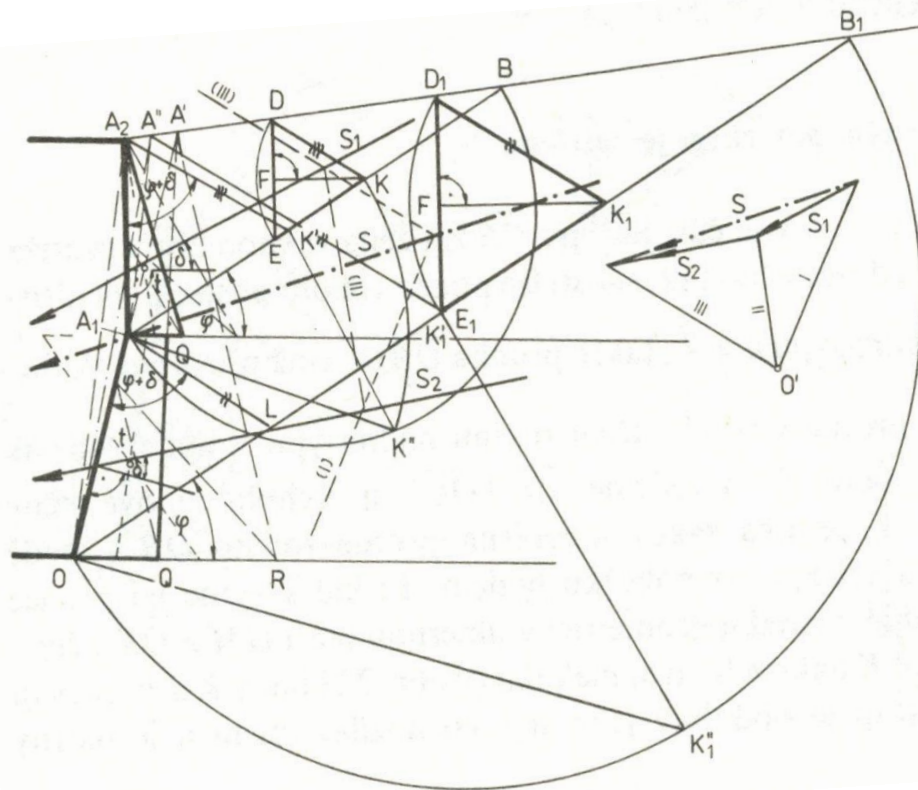
Zakřivený povrch – křivku nahradíme lomenou čarou

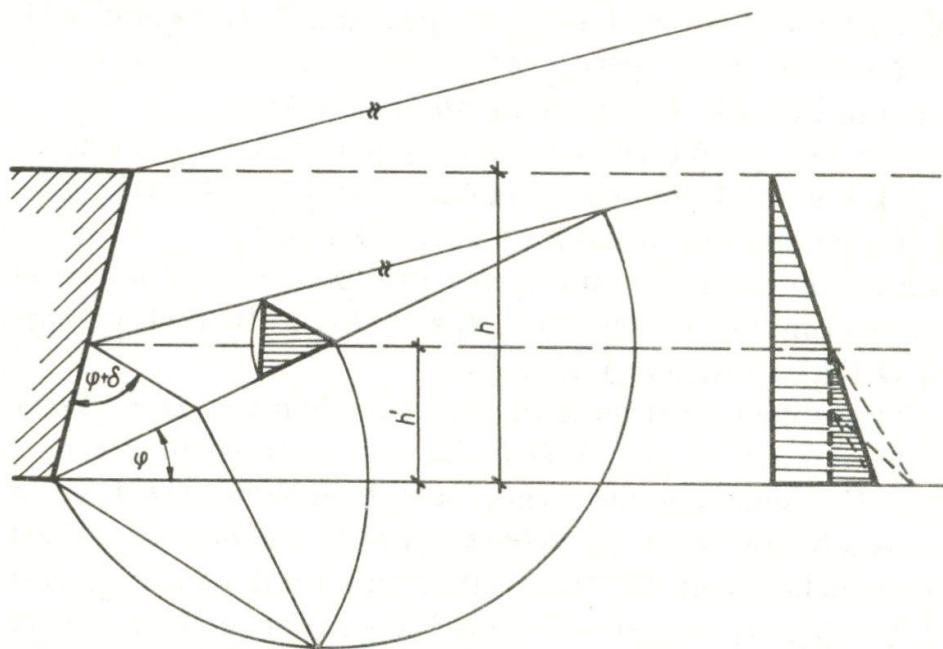
Zemina s lomeným povrchem je zatížena

Rubová plocha zdi je lomená

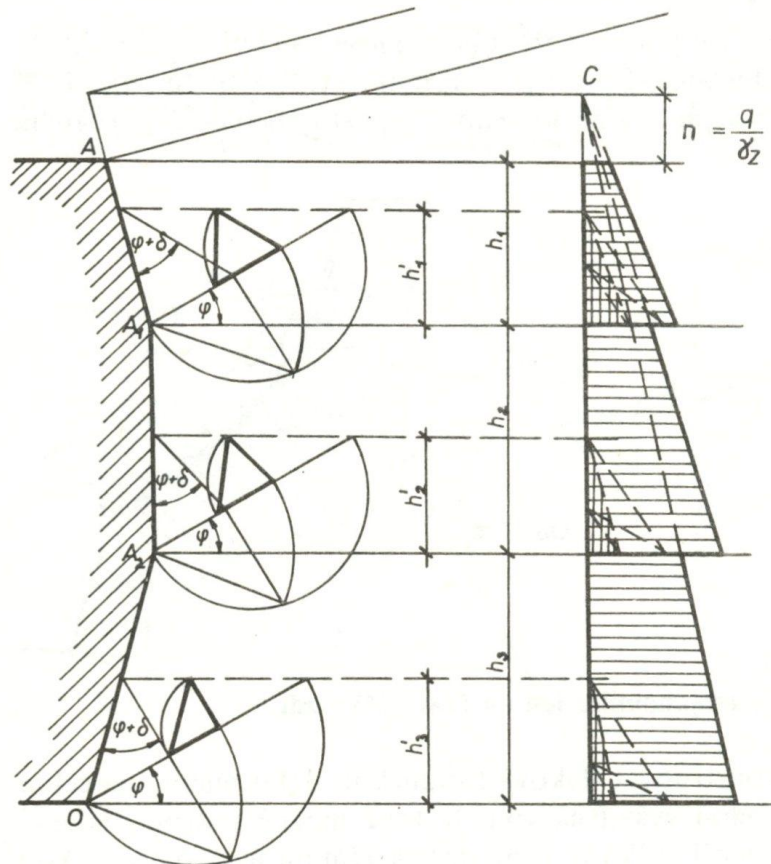

Sestrojení tlakového trojúhelníka jen na část výšky zdi

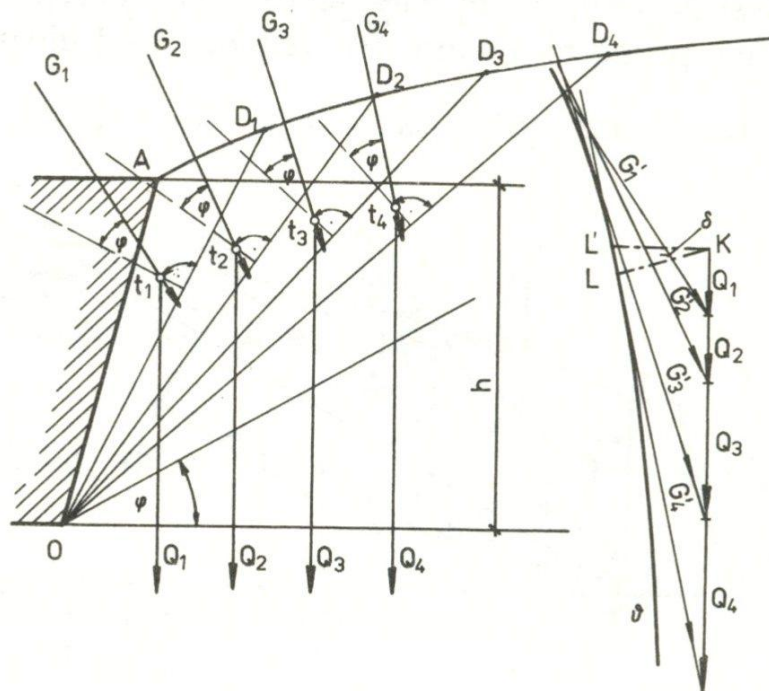

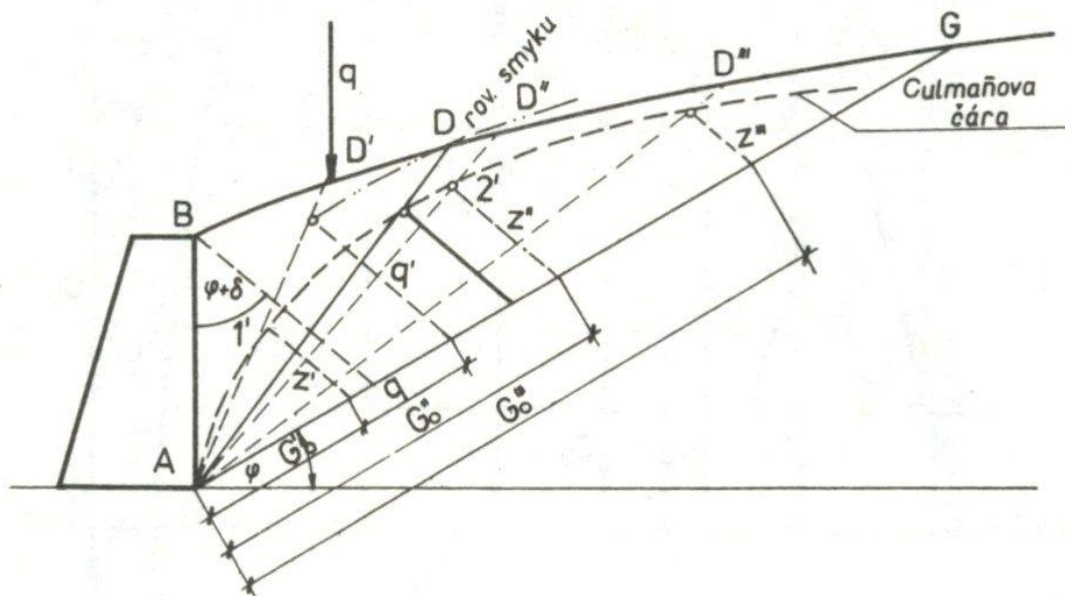
Podpora praktických kompetencí projekční činnosti v regionálním rozvoji

Řešení zemního tlaku podle Engessera

Řešení zemního tlaku podle Culmanna

Početní řešení zemního tlaku

Rubová plocha zdi svislá, omezení zeminy vodorovné, $\delta=0$

